

Beseda — kje si?

(Piše J. M.)

I.

Slovenščina se od leta 1848 naglo množi in razno olikuje, posebno po časnikih. Mladi pisatelji so takrat brzo začeli rabiti nenavadne besede in oblike, pa so poznej — spoznavši njihovo neprilичnost — jih zopet popustili. Tako se mi zdí, da so nekateri v zadnjih petih letih tudi preskočili prejšnje navade ter slovenščino jeli pisati v oblikah in rekih, ki mnogim starejšim niso po godu. — To je bilo menda vzrok, da so nekateri nasvetovali, naj »Slovenska Matica« izdaje list, v katerem naj se določujejo različne pisave. Stvar ta je zelo kočljiva. Od stvarnih preprirov se prejde hitro do osebnih. Ker je pa želeti, da se »Matica« vzdrži nad vsemi strankami, prevladalo je mnénje, naj se take jezične borbe prepustijo, kakor doslej, slovenskim časnikom, kjer se osebnost lože umakne občinstvu in se stvar sčasoma poravna sama po sebi.

I jaz več ne maram spuščati se v take jezikoslovne prepire, a urednik »Dom in Svet«-a je želet, da bi tudi jaz katero o tej stvari rekel. Podati sem se mu moral nekoliko, in sicer le toliko, da razodenem tu in tam svojo misel ali povém svoje nazore o slovenskem pisanju. Kar bom torej povedal, tega nikomur ne ukazujem; vsak naj si vbere le to, kar je prav in dobro.

Tako povém koj nekaj čudnega. Trideset let sem doslej že *podučeval* slovensko šolsko mladino ter ji dajal *poduk* v raznih rečéh, a odslej ne smém več. Po velévi sedanjih slovníčarjev smém le še koga *poučiti*, mlade *poučevati*.

dajati jim le *pouk*! — *Pouk*, *pouk* — to je beseda, ki je vsaj jaz nisem slišal med prostim ljudstvom in ki je pred nekaj leti ni bilo brati v slovenskih bukvah; sedaj pa šole in zlasti časniki kar mrgolijo samega pouka, in mladi profesorji za napako štejejo dijaku, kadar zapiše *poduk*, *podučenje* ali *podučevanje*. Že beseda *nauk* mnogim ni bila prav vseč zaradi zeví, in pisali so torej *navuk*, *navyk* (prim. navyknúti, obvyknúti, običaj). *Pouk*, *poučitelj* je meni »instructio, instructor«; *poduk* »Unterrecht« pa je to, kar so nekdej zvali podvižanje (Unterweisung), z vajo sklenjeno poučevanje. Po tem mi je zelo pomenljiv razloček: *pouk* po vrhu, od strani, *poduk* temeljito, z vajo, da človek dobi pod ali podlago, na kateri spozná to, kar je res in prav, in na tem podu kakor na trdnem stalu ali stalíšču se zná braniti proti napačnemu poučevanju.

Doslej so se dobri učenci svojemu učitelju o slovesu *zahvalili* za nauk in *zahvaljevali* za *prejeto podučevanje*; sedaj smejo le še svoje učitelje *zahvaljevati* na *prejetem pouku*. *Zahvaliti* koga je skoraj to, kar pohvaliti, dohvaliti; osebek zdí se mi prepostransk, zahvala se kaže tu kot bolj vnanja reč. Vse drugače se mi glási: *Jaz se ti zahvalim* ali *zahvaljujem*, védoma, istinito; povračavni se tukaj ni brez pomena, in oblika ta se mi ne zdí ponemčena.¹⁾

¹⁾ Odkar sem na govorico narodovo pazil še bolj nego poprej, našel sem obe obliki, n. pr. »Jest jih lepo zahvalim«, pa tudi: »Zahvalil se mu je«. Na vsak način treba stvar še pazno preiskovati. Uredn.

* J. M. = Jos. Marn; obširen odgovor gl. Slov. Herald 1891, 24, 26, 28, 29 pod zagl.: Beseda — kje si? (Dopis iz Trsta) — brez podpisa.

Takó tudi nikoli nikjer med slovenskim narodom nisem čul, da zahvaljujemo Boga in dobre ljudi *na* življenju in drugih dobrotah¹⁾, p. na goldinarju, na knjigi, na hruški, na njivi, ki si mi jo podaril! Slovenci smo se doslej zahvaljevali *za* prejete darí in dobrote, in se hočemo tudi v prihodnje Bogú in dobrotnikom, in tudi jaz nikdar ne bom pisal: »Na tem oslu ali konju te zahvaljujem.« Ko bi mi že kdo rekel: »O teh darilih, o téh in téh stvaréh *se ti zahvalim*«, naj bi že bilo! Vendar bom s svojimi dobrimi učenci jaz po šoli molil le kakor doslej: »Predobrotljivi Bog, zahvaljujemo se ti za nauk in prejeta podučenje« (pro doctrina et institutione percepta)!

Kedar se v stavku ali v reku samostavnik izpusti ali zamolči, učita Metelko in Janežič, pridevnik sam velikrat prevzame samostavnikovo opravilo, in reče se na pr.: *Zdravi* ne potrebuje zdravnika. *Zadovoljni* ima kmalu dosti. *Pošteni* se *poštenemu* druží, *grešni* *grešnemu* služi itd. Pisali in govorili smo doslej *duhovni*, *duhovnega*. in samostavniško *duhoven*, *duhovna*; a novejšem piscem je to greh, in pisati velijo le: duhovnik, pravičnik, grešnik; poštenjak se poštenjaku, ali bolj ljubko, poštenovič se poštenoviču druží itd. Sklicujejo se na opazko Miklošičevo, da se v jezikih, kateri nimajo spolnika ali člena, pridevniki preminjajo v samostavnike. Vsled tega potrjujejo pobotne liste tedaj le podpisanci in podkrižanci, ne več *podpisani* ali *podkrižani*; namestu *nekateri* se praviloma piše *nekaterniki*, namestu *marsikateri* pa

¹⁾ Ta »na« je res vsaj čuden za naše uho, nedomač; sicer pa, kdor bi iskal takih smešnih sestav in izrazov v jeziku, našel bi jih dosti, n. pr. On se mu je zahvalil za hišo = hinter dem Hause.

Uredn.

marsikaternik ali popolnoma marsikaternik! — Kako pa je v latinščini, ki je brez spolnika, in vendar jej pridevniki pogostoma služijo za samostavnike, in to jako lepo! Po tem takem bodem kakor doslej še v prihodnje učil: Zveličani so ubogi v duhu, krotki, mirni, ne pa ubožci, krotkarji, mirniki itd.!¹⁾

Zbirka pesmij in povéstij! No, to je pa spet nova pisava, rekel sem si, in čemu pač! Ta *j* na koncu bi se moral izgovarjati, in vendar se nikjer ne izrekuje; čemu se torej piše? Sila ni mila.

Nekdaj smo množni rodivnik pri ženskih samostavnikih na soglasnik pisali enako imenovavniku v ednini na pr.: Lepih *pesem* glas, čudnih *prikazen*, mnogih *žival*, notranjih *misel* itd. Po tem se je učilo, da naj se množni rodivnik vjema z enojnim ter piše: lepih pesmi, raznih živali itd. Poznej se je svetovalo, naj se pri samostavnikih z naglašanim *i* v edinem pokaže množni rodivnik s kakim naglaskom p. gosí kostí, tako tudi dní, ljudí. Sedaj pa se pritika *j* ženskim samostavnikom na soglasnik ne le z naglašanim *i* v rodivniku p. gosíj, kostíj, ampak tudi z nenaglašanim p. pesmij, mislij, boleznij, živalij, povestij!

S tem v zvezi je menda že v knjižicah za deco ali male otroke namestu prej navadnega Jurče, Jurček, pisava Jurijče, Jurijček! Dosledno morate iz Antonius pisati namestu Tonče, Tonček, po novoslovenski Antonijče, Antonijček!!

¹⁾ Posebno v znanstveni pisavi ne moremo pogrěšati takih pridevnikov, recimo v modroslovju. Tu naj priznajo jezikoslovci, da mora jezik služiti stvari, predmetu, ne pa stvar jeziku. Zato se vjemam z gospodom pisateljem v toliko, kolikor takih pridevnikov res potrebujemo, n. pr. *dobro* — das Gute; *lepo* — das Schöne itd. — Pisave gospoda pisatelja nismo preminjali, kakor je tudi v njegovih naslednjih sestavkih ne bomo. Uredn.

in živino ondi, kjer se še pravi na »Pristavi«. Kapucinsko cerkev je 22. junija 1713. posvetil ljubljanski škof Franc Karol pl. Kaunitz. Pohvaliti se morajo v njej lepe slike. Nekaj jih je daroval pri utemeljenju cerkve loški glavar, druge

je pa v zadnjih časih napravil slikar Gosar iz Dupljan.

Posloviva se s tem od Loke! Ako se izvedó novi železnični načrti, zna postati Loka še važna prometna točka in se sme nadejati velike bodočnosti.

Beseda — kje si?

(*Spisuje J. M.*)

II.

Pač prav stori »Matica«, ako ne izdaje »Besede«, kajti godilo bi se njej, kar se je zgodilo meni v prvem sestavku o tej stvari v pričujočem listu pa v »Slov. Narodu«, in to bi njeni veljavi ne bilo na slavo. Od stvarnih prepirov se prejde hitro do osebnih, pisal sem o novem letu, in — kako naglo, pa tudi kako surovo se je nad menoj spolnilo to prerokovanje! Ker sem si drznil priobčiti nekatere stare svoje nazore o mladem pisanju slovenskem, opral mi je Narodov »Besedar« osebo popolnoma prav do čistega, dasi svojih nazorov (ne naukov) nikomur ne ukazujem. Ker bi pa po moji misli celó ne bilo dostojno, ko bi starec tekmoval z mladci v najnovejšem načinu, prosim ponižno, naj mi preučeni (Novomeški) »Jezičar iz Trsta« milostno dovoli, da imam i jaz o sedanji slovénski pisavi svoje nazore, kakor naj tudi on prosto goji svoje!

Povédati vendar moram, da jaz ločim pisavo novoslovensko pa mladostlovensko. Novoslovenščina nasproti staroslovenščini pobira svoje slovstvo sploh od XVI. veka do sedanjega. V zadnjih letih pa se prikazujejo v njej

nenavadne besede in oblike po knjigah, zlasti po časnikih, in ta pisava je meni — mladostlovenska.

Kakor »poučiti, poučevati, zahvaljevati poučitelja na prejetem pouku, nekaternik, pesmij in povéstij«, — tako je mladostlovenska pisava tudi: »duhovnika nastavljeti kapelanom ali župnikom, pripravnika učiteljem, pripravnice učiteljicami itd.« — Kako to, saj je oblika ta navadna že v staroslovenščini? Prav, ali — v novoslovenščini je ni nikjer, ne med ljudstvom, ne v njenem dosedanjem slovstvu, in Cigale pravi naravnost, da iz krajev, koder se današnjega dne slovenščina goji in neguje, Miklošič v svoji vseslovanski primerjajoči slovnici ne navaja nobenega primera z instrumentalom (»Novice« 1882, str. 166).

Res je imela staroslovenščina pri nekaterih glagolih p. storiti, postaviti kaj za kaj, imenovati ali zvati za kaj, izvoliti, šteti, delati se za kaj itd. v dopovedku druživnik, ki naznanja to, kar osebek v resnici ali v mislih postaja, na pr. Darija pozdravijo kraljem, Darij je pozdravljen kraljem (Darium regem

salutant, Darius rex salutatur). Slovanski jeziki so to posebnost le deloma ohranili, najboljše poljski, ruski in česki, manj hrvatsko-srbski, najmanj ali celó nič — novoslovenski; mladoslovenski jo pa sedaj skor edino goji in neguje!

Slovničarji naši učijo, kakor se je govorilo in pisalo ter se še govori novoslovénski; na pr. Vodnik: Povedani glagoli znajo poleg sebe imeti dva imenvavna ali tudi dva toživna, kakor: Salomon je bil kralj; Oktavian se kliče rajši Avgust; Juri se piše Ravnikar; osel ostane osel; me kličejo Jerneja, se skažem pošteniga (str. 127) itd. — Metelko: Vaše žene bodo vdove, in vaši sinovje sirotki; kralji se zovejo pastirji ljudstev; človek ostane človek; spoznam se grešnika; učenika so ga zvolili, postavili; bebca me imenuje, dela se učeniga, modriga itd. »Den Accusativ des neuen Attributs oder den Nominativ des Prädicats wird man bey uns nicht leicht in den Instrumental versetzt hören, wie diess in einigen Dialecten, z. B. im Böhmischen und Russischen, der Fall ist, wenn man höchstens manchen pöbelhaften Ausdruck ausnimmt: z' oslam ga pita, er heisst ihn einen Esel (Lehrgeb. S. 241)«. — Janežič: Sv. Mohor se imenuje apostelj Slovencev. Gospoda svojih del si ga postavil. Samoto tovaršico si izvoli. Storil se bom mertvega. Gospod je poterdil Davida za kralja nad Izraelom. Ti si me postavil za kralja Izraelcem (str. 192). — Šuman ima prvi po Miklošiču: Orodnik zaznamuje, kaj je kdo postal (gibanje) ter pomeni povedno ime, toda redko pri predmetu: Francuzi imenovali su Napoleona cesarom (za cesarja); pri osebkju: detetom postajem t. j. postajam dete. — Dandanes je povedni imenovalnik dobil prevago: je

vsa črna postala itd. (str. 187). Vendar tudi: Kaj za ljubo imeti; za tovarša je bil jelen; več nisem vreden tvoj sin imenovan biti; koga za župana stavijo; koga ste mi dali rajavca; blažene imenujemo one, ki so pretrpeli (str. 167). — Sket je l. 1889 Janežičevim dotičnim primerom pristavil: Imenovali so ga skopuha. Postavili (izvolili, izbrali) so si ga župana, navadno za župana ali županom. Imenovali so ga za učitelja ali učiteljem. Tu stoji orodnik kot dopovedkov sklon namesto tožilnika (str. 187). — Ta »orodnik« je torej že iz mladostenščine!

Slovensko ljudstvo pač nikjer ne govori: Tega smo si izbrali županom, ona dva sta postala svetovalcema, ti trije so izvoljeni državnimi poslanci, te učiteljice bodo imenovane nadučiteljicami itd.! Sploh le pravimo: Tega so nam poslali kapelana ali za kapelana, onega dali za učitelja, to postavili za učiteljico; imenovan je bil učitelj ali za učitelja, postavljen župan ali za župana; služim za hlapca, za deklo; imam te za norca, imenujem te bebca ali za bebca, ne pa bebcem; čutim se Slovenca ali za Slovenca, za Slovana, ne pa Slovincem itd. Zdi se mi, da se v novejši pisavi le preveč bojimo ali ogibamo predloga »za« in da se »zanj« prepogostoma in neprimerno bere »namestu, namesto, ko ali kot, v«, p.: koga za sina vzeti, pojde zanj v ogenj, na vojsko; vsi ga poznajo kot vestnega delavca, bolje in lepše po moji misli: za vestnega delavca; sprejmi me kot najemnika t. j. za najemnika; tvoja nehvaležnost mi bode kot plačilo t. j. za plačilo; posvetili so ga v mašnika, škofa, bolje za mašnika, za škofa itd. To je po domače; mladoslovenski pisci pa skačejo in preveč naprej hitijo, in — ljudstvo ne bode moglo za njimi.

Tudi naj nihče ne misli, da je pogrešno in neslovanski pisati: vidim te zdravega nam. zdravim, izvolili so ga za župana nam. županom, piše Cigale v »Novicah« (str. 172); marveč navaja Miklošičeva sintaksa dokaj takih primerov iz drugih slovanskih jezikov, pa tudi iz staroslovenščine, kakor: Grigorij postavljen byst patriarh; led byst voda toplá; hrv. sila se načini devojka; srb. za svedoka Boga prizivam; česk. slouží za pacholka (za hlapca); rus. ležal tri časa za mrtvo, ja videl ego zdorovago (ne več: zdorovym). In tako se v drugih jezikih slovanskih raba tega predikativnega instrumentalá čim dalje tem bolje

umika sintaksi na klasična jezika oprti, ki se sme imenovati tudi evropska, kakor piše Miklošič: »Die den europäischen sprachen analoge ausdrucksweise drängt die eigenthümlich slavische immer mehr zurück, eine erscheinung, die sich auch in anderen sprachen unseres welttheils beobachten lässt; denn ein gewisser, man möchte sagen, neo-europäismus strebt die sprachen der an der cultur theilnehmenden völker Europa's, wie zu einem idiom zu vereinigen«.

Bode-li novoslovenščina imela v sebi toliko ponovljive moči, da se omenjenega starega načina poprime sploh kedaj v besedi in v pismu, kdo vé?

Andrej Kačič-Miošić,

narodni hrvaški pesnik.

(Spisal Fr. Kovačić.)

(Dalje in konec.)

Kaka misel je vodila Kačiča pri sestavljanju njegovih pesmij, pravi nam sam v »pozdravu pri ljubljennomu štioču (bralcu)«. On pravi: »Svrha pak, za koju ovi trud činim, jest najprva: slava i poštenje božje, druga: neka se sadašnji i poslidnji vitezovi mogu ogledati kano u zrcalo u hrabrenita vojevanja i glasovita junštva svojih dida i šukundida (pradedov), da jih slobodno i veselo mogu naslidovati i s obćenitim neprijateljem boj biti; treća pak svrha moga truda jest ova: da se slavna imena vitezova i glasovitih junaka mogu za punovikova na svitu uzdržati« Trojni je tedaj namen njegovega dela, prvič: slava

božja, ker se Bogu mora vsako dobro delo posvetiti, drugič: da si potomstvo vzame za vzgled svoje prednike, kateri so vse radi žrtvovali »za krst častni i slobodu zlatnu«, in slednjič: da se imena slavnih vitezov in junakov otmó pozabljivosti.

Jedna izmed temeljnih idej v njegovih delih je: zmaga krščanstva nad polmesecem. Dolga stoletja se je krščansko Slovanstvo krvavo borilo za sv. vero in slobodo proti krvoločnemu Turku. Večkrat so mislili, da je krščanski Evropi odbila zadnja ura; pred turškim sultanom se je tresel ves svet, toda junaki »slovinski« niso obupali. Dasi zapuščeni od vsega sveta, niso izgubili v najstra

novega življenja. — In kolorit? Tudi ta je povsem izboren. Bôje so žive in ubrane; dihajo nežnost, in so spojene druga z drugo v najmilejših nijansah; a pri vsem tem nedostaje jim kontrastov. V celoti ni nič bombastičnega, vse naravno, vse resnično! Res, to delo je krona vseh umotvorov Wolfovih.

Iz leta 1865. je njegova lepa slika sv. Ruperta v farni cerkvi tega svetnika na Dolenjskem.

Slikal je tudi 1868. leta glavni altar Št. Jakobske cerkve, kar je slik al fresco; pri tem delu pomagal mu je še zdaj

v Ljubljani v veliki bedi in zapuščenosti živeči akademjski slikar Ivan Tavčar. Ta slika je deloma reprodukcija. — »Ex ungue leonem«, slove latinski pregovor, in uresničil ga je Wolf s slikanimi kulisami, koje je za malo svoto izdelal l. 1882. za Božične predstave ljubljanskega Marijanišča. Kar se tiče krajinskega kolorita in krasne perspektive, so pravi umotvor. Isto velja ob ozadju »oljske gore« — predstavlja mesto Jeruzalem v luninem svitu — v tukajšnji frančiškanski cerkvi; le žal, da ni na presno slikano. (Konec.)

Beseda — kje si?

(Spisuje J. M.)

III.

Naglo napreduje naša mila slovenščina in prav je, da se trebi in olikuje, kakor je lastno živim jezikom. Zvonec nosijo v tem oziru navadno nekateri časniki in posamni književniki. Šola vendar, to pa je staro pravilo, drži naj se le gotovih, vže utrjenih oblik; naj v pisavi ne zaostaja, a tudi ne prehitéva.

Razklali ste nas in kdo vé, kedaj bomo Slovenci složni v tej pisavi, rekel sem nekako pred tridesetimi leti, kadar so »Novice« pisati jele *r* samoglasnik, in res — danes še nismo jedini (cf. »Danica«, »Cvetje« itd.). »Usus tyrannus — *r* je tiran«, pisal sem takrat, in — nasprotnik onej pisavi — poprijel sem se je naposled sam zaradi potrebne sloge. Kadar pa bode rusovščina jezik obče-slovanski, kakor obetajo nekateri, izginil bode zopet *r* samoglasnik!

Razklali ste nas sedaj na pr. v glagolih II. vrste, da eni pišejo: dvigniti, dvignit, dvignivši, dvignil, dvignjen, dvignjenje; eni pa: dvignoti, dvignot, dvignovši, dvignol, dvignen, dvignenje.

Nekdaj smo pisali prvo obliko: dvigniti, dvignil. L. 1854. je Janežič v slovnici svoji privzel opazko: »Na Štajerskem je pogosto nedoločivna končnica *-noti* v navadi, ki je staroslovenščini najbližja in torej zaslužuje, da bi se je za glagole II. oblike sploh poprijeli in pisali: minoti, ganoti, dvignoti itd. (str. 71).« Zaslužuje, pa ne zasluži, rekel sem tedaj, in sem te misli še sedaj.

Staroslovenščina ima v glagolih II. vrste poseben — skaljen — glasnik nosnik (*on, u, uo, uon*), ki ga v latinici Miklošič znači *a*, Šuman *o* (1884 str. 63),

čegar glasú naš čisti *o* nikakor ne kaže in ga torej popolnoma namestovati ne more. — Praviloma vendar staroslovenski nosnik *a* pišemo v novoslovensčini z *o* in tako, pravijo, bodi dosledno! — Ni in ne more biti, kajti železne doslednosti v živih jezikih nimamo. Kdo namreč bi svetoval, naj se staroslovenski *ma*ka, *ma*čiti piše novoslovenski *mo*ka, *mo*čiti, *mo*čitelj, *mo*čenec, *nam*, *muka*, *mu*čenec itd.? Prav iz tega vzroka prija mnogim trenutek, trenutje bolj nego trenotek, trenotje; tako tudi minuli teden bolj nego minoli, in celó tisuč, tisučnica bolj nego tisoč, tisočnica, kar — se vé — naglavnim grehom prištevajo mladoslovenski profesorji.

V tem smislu pravi Janežič (1869 str. 84): »V serbsčini in hrovaščini imajo vsi glagoli II. verste spono *nu*: dvignuti, ganuti, taknuti itd., od tod njih deležniki: dvignut, ganut, taknut itd. in naš trenutek in trenutje«. — »Ker pa nekteri Serbljani tudi pravijo: minjen, ganjen, taknjen, spomenjen itd., se da to, kakor tudi Babukič v svojej slovnici uči, le iz slovenskega miniti, ganiti, takniti itd. izpeljati« (1854 str. 71). Ondi tudi piše: »Nedoločivnik s končnico *-nuti* se sliši na Kranjskem pa le na Gorenškem in večidel na Koroškem pri enem samem glagolu t. j. minuti, minem, ki je pa na Dolenskem sploh le v IV. obliki navaden t. j. miniti, minim, kar kaže, da ima svoj *n* iz debela in svojo korenino v glagolu manem, meti, nekđaj menti, in ne iz druge oblike kakor ganem, sunem (str. 71) itd.« Primeri vendar stsl. minati, scr. *mí ire*. — Pisave na *-nuti*, *-nul* omenja tudi Metelko (l. 1825 str. 109), glagola minem, minul in minil, miniti, in — kar se mi zdi jako znamenito, da v preteklem tvornem deležniku, kakor tudi v nedoločniku glagolov II. vrste ne piše s polglasnikom, marveč s či-

stim *i* na pr.: nagnil, mignil, sunil, dvignil, dvigniti, dregniti itd.

»Pervotna spona II. verste *no* se je ohranila le pri ogerskih in nekterih štajerskih Slovencih (okoli Radgone), ki še dan današnji prav po starem govore: ginoti, minoti, pahnoti itd.; tudi nekteri noveji pisatelji slovenski jo češče jemljejo v rabo (Janežič 1869 str. 83).« — »Na vzhodu se je *o* obdržal, tudi pri hrvatskih Slovencih ni redek: razgrnoti, zginoti, struhnoti itd.; na zahodu je navaden mesto *o* neorganično oslabljen glasnik *i*, redkeje glasnik *u*: digniti, minuti (Šuman str. 63).« — Temu nasprot sem že nekđaj potožil: Ako se tudi tu pa tam, le po nekaterih krajih, sliši in govori tako, bomo-li po nekaterih ravnali se vsi drugi? Sploh skorej se po Slovenskem govori in čuje na tanko: dvigniti, vrnila, mahnila, obrnili, pokleknil, sklenili smo, ne sklenoli! Koliko bolje se glasi: usahnil, umaknil, umolkniti, obrniti, nego: dvignol, vtek-nolo, izpreobrnolo, poklekno-vši, dekla je obolznola, dete je obmolknolo itd. Kako je to grdo in neprijetno; zvoní mi nekako — tuje!

In kar mi posebno veleva, da se naj ogibam pisave na *-noti*, *-nol*, *-novši* s čistim *o*, je to, da sedaj Slovani nobeni, celó Poljaki ne, ki še vendar imajo (staroslovenskemu nosniku) enak glas, ne pišejo tako; da se mi Slovenci po tem takem le še bolj odmikamo od njih, in da ravno tisti, kateri bi po svojem besedovanju Slovane v pisanju radi približali, nas s tem le še bolj begajo (1863 str. 12).

Taka je tudi s trpno-preteklím deležnikom, ki se sedaj v mladoslovenski pisavi prikazuje navadno brez *j*: dvignen, dignen iz *dign-o-e-n* (Šuman str. 63), sklenen, nagnen je, izpreobrnjenje itd. — »Prvotna oblika trpno-preteklega de-

ležnika se glasi: dvignen, zaklenen, natisnen, nagnen itd. Po uplivu nedoločnikove oblike: *-niti*, ki se je namesto prvotnega *-noti* v pisavi udomačila, pa se *n* kakor pri glagolih IV. vrste umehčuje: dvignjen, zaklenjen, nategnjen, nagnjen itd. (Sket str. 80).« — »Deležnik trpno-pretekli ima po vplivu nedoločnikove oblike na *niti* tudi omehčan *n*: nadahnjen, vukradnjen, pognjen Habd., crknjen, preleknjen gekrümmt beli Kranjci; zaklenjen, preobrnjen Stapl., vzdignjen; vendar trenutje oka Krelj zraven trnjenje Trubar (Šuman str. 64).« — Terpivni zalog, večidel rajši: gánjen nam. gánen (Vodnik l. 1811 str. 78). Metelko ima vse praviloma: dvignjen, dvignjenje, nagnjenje (str. 108 l. 1825). — »Vsi ti glagoli — glagolsko nalogo s koncom *i* — dobivajo v terpivnem priložaji *-en*. Tukaj pred *e* se pa *i* v *j* spremení. To se tako-le godí: glagolskim nalogam mahní, suní, dvigní itd. se *-en* natakne, tedaj mahnien, sunien, dvignien, in *i* v *j*: mahnjen, sunjen, kakor v hranien, hvalien, svari en t. j. hranjen, svarjen (Janežič 1854 str. 70).« In res — praviloma se iz dvigniti, skleniti trpno-pretekli deležnik more le tvoriti: dvignjen, sklenjen, in tako tudi nagnjenje, spreobrnjenje.

»Le kdor piše infinitiv na *-noti*, ta sme v participu po staroslovenskem vzoru pisati: sklenen, ker se dela

po infinitivu«. Tako Cigale v »Novicah« (l. 1875 str. 193).

To meni prija, ali po tem se ločijo glagoli IV. vrste od onih iz II. vrste, to pač ne velja. Prav vsled tega novotarjenja se prikazuje v najnovejših listih in knjigah pogostoma zmešnjava: hranen, sklonen, neizpremenen, napolnen nam. pravih hranjen, napolnjen iz IV. vrste hraniti itd. Tako se v znanih molitvah v prvem natisku čita spreobrnjenje, v drugem že spreobrnjenje, v tretjem se bode zahtevalo morebiti celó izpreobrnjenje! Čemu to?! Zoper to pisavo je tudi naše dolenjsko ljudstvo, katero po svoje izrekuje: stisjen, bilo je sklejeno, povzdigjeno, nagjenje nam. stisnjen, nagnjenje itd. Primerimo i hrvatsko-srbsko mahnjen, taknjen, spomenjen; i stsl. dvižen iz dvigjen, nasproti dvignoven itd.!

Po vsem tem mi je prav po godu opomba Sketova: »Spona *ni* se je preobrazila iz prvotne spona *no*, kakor še dandanes ogerski in nekteri štajerski Slovenci (ob Muri in Dravi) govore: dvignoti, gasnoti. Namesto *no* govori se med ljudstvom večidel *nu*: trenuti, vrnuti; zató tudi v pisni slovenščini: trenutek, trenutje, in navadno minul nam. minil. — V slovenski pisavi se je spona *ni* skoro popolnoma udomačila in naj tedaj tudi ostane jedina v rabi (l. 1889. str. 79).«

Spomini s planin.

I. S r n i.

Ne plaši se, ne pni ušes!
Zapusti temnih borov les!
Pod skalo sivo, ljuba srna,
Vodíca vrè na dan srebrna.

Ohladi te studen napoj!
Obsij večerne zvezde soj!
Ob tebi pa po dnevnem znóji
Planinski mir še méne póji! —

A. M.

